

opdatering

Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum

2019

opdatering

Årbog for Vardemuseerne &
Ringkøbing-Skjern Museum 2019

opdatering
Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2019

© Forfatterne, Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2020

Redaktion: Caroline E. Larsen og Tine Lorange

Korrektur: Harriet Ludvigsen

Grafisk tilrettelæggelse: Tine Lorange

Forsidefoto: Emily Pritchards hus på Redningsvejen
i Nymindegab. Foto: Niels A. Hansen

Fotos og illustrationer: med mindre andet er angivet ved
de enkelte fotos og illustrationer tilhører billedmaterialet
i denne bog Vardemuseerne, NaturKulturVarde,
Ringkøbing-Skjern Museum eller Arkæologi Vestjylland

Alle kort, Danmarks Højdemodel og
ortofotos: ©Geodatastyrelsen

Skrift: Myriad Pro

Papir: MultiArt Silk 130g

Omslag: 1/s 260g

Tryk: PE Offset, Varde

ISBN 978-87-93713-19-2

ISSN 1903-9581

Kære Læser!

Omverden har ofte et billede af museer som støvede og statiske. At dette billede ikke på nogen måde er sandt viser hvert eneste år af Vardemuseernes og Ringkøbing-Skjerns Museums virke, ligesom det i øvrigt gælder for størsteparten af landets museer. Artiklerne i årets årbog viser som altid de mange facetter af museernes arbejde. Hvor den brede offentlighed lægger mærke til museernes forandringer når vi åbner nye udstillinger og af og til også nye besøgssteder, så giver årbogen jer læsere en god fornemmelse af at museer kan endnu mere end I, som museumsgæster ser, når alt er pudset og pænt stillet frem til skue. Og det bliver også tydeligt at vores formidling er baseret på konstant forskning. Årets *opdatering* fremlægger blandt andet et udbytte af et igangværende Ph.d.-projekt om udviklingen af henholdsvis den gamle købstad Ringkøbing og den nye stationsby Skjern og nye historier om Nymindegab, som er blevet hentet ud af glemslen, nu hvor der arbejdes på

en nyopsætning af udstillingen på Nymindegab Museum. *opdatering* giver Jer også indblik i museernes projekter omkring frivillige og læringsarbejde for børn og elever, et felt, hvor vi som museer selv er i en konstant læringsproces gennem nye projekter på områderne – vi vil nemlig gerne blive bedre til denne vigtige del af vores arbejde hvert eneste år!

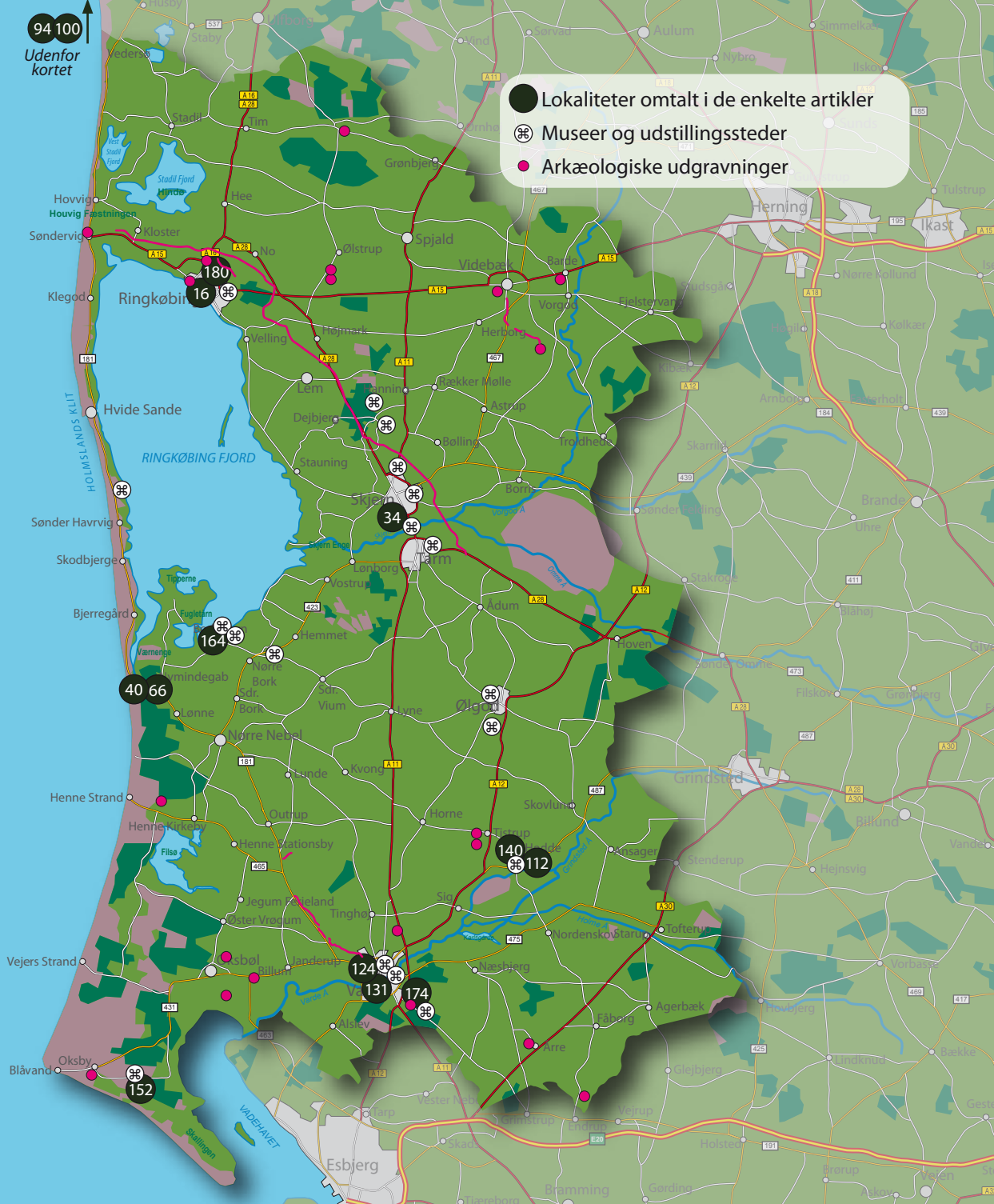
Et andet felt, hvor vi vestjyske museer er bannerførende, er værtskab. Fordi I alle rejser og er museumsgæster i hele verden, bliver vores vestjyske museer også målt op mod det flotteste museumsdesign i London og de mest fantastiske fund i Ægypten. Kun når vi sætter gæsten i centrum kan vi gøre en helt særlig forskel for jer. Dette arbejde kan I blive klogere på i årbogen. Og som altid får I også et indblik i de næste store arkæologisk og historiske opdagelser, og dermed i de historier, I engang i fremtiden som velmodtagne gæster skal opleve på vores besøgssteder.

Rigtig god fornøjelse med læsningen!
Mette Bjerrum Jensen og Claus Kjeld Jensen

94 100

Udenfor kortet

- Lokalteter omtalt i de enkelte artikler
- ☒ Museer og udstillingssteder
- Arkæologiske udgravninger

Indhold

- 6** Museumsforeningernes årsberetninger
- 16** Nygade i Ringkøbing
Af Christian Ringskou
- 34** Villads Pebel
Af Torben Egeberg
- 40** Nymindegab Badehotel
Af John V. Jensen
- 66** Det besatte Nymindegab
Af Michael Trier Aagaard & John V. Jensen
- 94** Omkring en Oldtids-Arne
Af Jens Dalgaard-Knudsen
- 100** Omkring Oldtids-Arnen fra Nørre Fjand
Af Palle Eriksen
- 109** Ikke særligt lovligt
Af Olav Martinsen
- 112** Signalkrebs
Af Morten Vinding
- 121** NaturNørd gik online
Af Jonas Gadgaard
- 124** Røverhistorier til Frelломalerierne?
Af Pernille Ø. Sørensen
- 131** Disney og fordærv
Af Pernille Ø. Sørensen
- 140** Din, min og vores skolehistorie
Af Malene Frosch Langvad
- 146** Frivillighed i forandring
Af Per Lunde Lauridsen
- 152** "Velkommen i Tirpitz!"
Af Marie-Louisa Tvede Steffensen
- 161** Sara om SARA
Af Sara Hjøllund Sørensen
- 164** Da dronerne kom til Fahl Kro
Af Caroline E. Larsen
- 174** På gravhøjsjagt ved Varde
Af Lene N. Hansen
- 180** Før Ringkøbing
Af Rachel Facius, Line Lerke & Torben Egeberg
- 188** Årets gang i ArkVest
Af Lene B. Frandsen & Poul Krogh Jørgensen
- 192** Årets udgravninger
Af arkæologerne i ArkVest
- 208** Tidstavle

Disney og fordærv

– Historien om Børnenes Udstilling

Af Pernille Ø. Sørensen

Børn fra Nordenskov Skole havde selv fået idéen med at lave Disneysilhuetter. Her er tre piger i fuld gang med at spotte de mange enkeltdele, Fedtmule er bygget op af.

Gæster, der besøgte Museum Frello i starten af året, vil måske kunne genkalde sig oplevelsen af at befinde sig i et kaotisk sammensurium af bl.a. bemalede computerskærme, fodboldstøvlestrømper og Disneysilhuetter akkompagneret af blodige afspærringsbånd og skæbner så makabre, at man næsten ikke troede sine egne øjne. Ved indgangsdøren til museets udstillingslokale i den gamle gymnastiksal mødtes man med udstillingstitlen "Børnenes Udstilling", der som en årligt tilbagevendende begivenhed ikke umiddelbart har andet end et matrikelnummer tilfæles med stedets hovedbegivenhed, Otto Frellos malerier.

Dette er historien om et tværprofessionelt og idealistisk børnekulturprojekt med mange ambitioner. Ambitioner om at udfordre samfundets fordomme om, forventninger til samt prioritering af at beskæftige sig med kunst, der er lavet af børn. Men først og fremmest koncentrerer Børnenes Udstilling sig om ... ja, børn! Nærværende artikel vil forsøge at give læseren et lille indblik i dels nogle af de overvejelser, der fra facilitatorernes side ligger bag projektet, dels i hvordan deltagende børn, unge og voksne har

Udstillingsgruppen bag Børnenes Udstilling tæller oftest børn og unge i alle aldre lige fra dagpleje til efterskole.

oplevet at være en del af det. Sidstnævnte kommer bl.a. til udtryk gennem uddrag fra interviews foretaget med børn og voksne, der deltog i udstillingen i 2019.

Taletid til små stemmer

Børnenes Udstilling nærmer sig efterhånden sit 20-års jubilæum som tilbageværende udstilling på Museum Frello. På baggrund af et overvældende stort deltagerantal gik Varde Bibliotek ind i projektet som medfacilitator fra år 2018, hvorfor udstillingen nu breder sig over arealer på både museet og biblioteket i det indre Varde.

Hvert år inviteres både børnehaver samt folke-, fri- og efterskoler fra Varde Kommune til at bidrage med værker til udstillingen, og som noget helt nyt er også dagplejere og private pasningsordninger inviteret. Det er en gevinst for alle, for erfaringen viser, at både udstilling og kunstnergruppe kun bliver bedre, jo mere diversitet og mangfoldighed, de hver især rummer. Og der er kun én betingelse: Museet og biblioteket vælger hvert år et fælles udstillingstema, som alle deltagere skal arbejde ud fra, så der midt i mangfoldighedens manege også samtidigt sikres en nogenlunde sammenhængende oplevelse for dem, der skal opleve udstillingen. Ellers er der ikke sat grænser for, hvordan deltagerne i udstillingen skal gribe arbejdet an.

Formålet med Børnenes Udstilling er at skabe et rum, hvor børns billedsprog tages alvorligt, og hvor der gennem kunstneriske arbejdsprocesser og udtryk gives mulighed for, at børn og unge kan komme til orde med noget af det, der rører sig i deres liv. Museet og bibliotekets rolle er, udover at stille udstillingslokaler til rådighed, at inspirere både børn og voksne til at gribe arbejdet med kunst og kunstneriske udtryk an på nye og anderledes måder. Her opfordres de involverede dagplejere, pædagoger og lærere til at øve sig i at være vejledende snarere end styrende, når børnene arbejder med deres udtryk og idéer. På den måde kan vi med god samvittighed kalde udstillingen for børnenes.

Frit Spil

I 2019 bar udstillingen det overordnede tema "Frit Spil". Med så åbent et tema kunne man måske frygte, at det i virkeligheden ville udslette sig selv. Ikke desto mindre var der i udstillingsgruppen nysgerrighed omkring, hvorvidt et så åbent tema ville ende ud i en udstilling, der var væsentlig anderledes fra andre år, hvor temaerne har været mere afgrænsede som fx "humor" og "mennesket". Samtidigt var

der også et lille håb om, at et tema som "Frit Spil" for alvor ville give plads til børnenes og de unges egne idéer.

En udfordring ved udstillingen, som også er et helt uundgåeligt vilkår, er, at de børn og unge, der er med, tilmeldes og deltager på baggrund af deres institutionelle liv. Det er altså ikke fritid men derimod skoletiden, der ofres. Derfor kommer vi heller ikke uden om, at børnehaverne og skolerne er nødt til at tilrettelægge arbejdet, så det i en

eller anden forstand er foreneligt med de læringsmål og læreplaner, der i forvejen spiller ind. Vi kalder det en udfordring, fordi faste målsætninger og generel voksenstyring kan være direkte modsatrettet de ideologier, der ligger bag hele konceptet for Børnenes Udstilling, nemlig at børnene skal have mest mulig frihed til at kunne fortælle alle os andre om, hvordan de hver især ser og oplever verden. Denne udfordring kan heldigvis vendes til en kæmpe styrke, hvis man som pædagog eller lærer forstår at vægte processen højere end slutproduktet. For hvordan fortæller man egentlig en historie med gips eller pensel? Der er det lærerne og pædagogernes ansvar at vejlede, udfordre og gå i dialog med børnene omkring deres idéer, så de får mest muligt udbytte af arbejdsprocessen.

Er det overhovedet vigtigt?

Som led i en studieopgave, der forsøgte at kortlægge børn og unges egne oplevelser ved at være med i Børnenes Udstilling, blev der foretaget nogle interviews, hvor børnene blev bedt om at forholde sig til, hvorvidt de overhovedet fandt det vigtigt og relevant at få taletid i en offentligt tilgængelig udstilling. Mellem voksne, der er involveret i projektet, italesættes udstillingen generelt som værdifuld og absolut relevant, men hvad synes børnene egentlig selv? Børn og unges udsagn tegnede hurtigt et billede af, at det faktisk kun var de ældste, nemlig efterskoleeleverne, der bevidst forholdt sig til, at de ved at deltage i Børnenes Udstilling fik mulighed for at udtrykke en personlig historie eller et budskab for et fremmed publikum. De unge

Også Astrids Lindgrens litterære univers kunne opleves på udstillingen, bl.a. med borgen fra Brødrene Løvehjerte og lillesøster Ida hejst op i flagstangen.

forholdt sig også til, at deres værker skulle udstilles på en kunstscene, de i høj grad opfattede som værende de voksnes, og hvor de allerede på forhånd havde en forventning om, at det ville blive svært at få et voksent publikum til at tage deres arbejde seriøst, alene pga. deres alder:

Camilla: "Der er lige så meget mening i det, man kan bare ikke se det, fordi man bliver forblændet af, at det er et barn, der har lavet det. Så tænker man ikke, at man kan analysere det".

I interviewene med en 4. klasse var der heller ingen tvivl om, at børnene var klar over, at deres værker skulle vises frem for andre. Her kom det i højere grad til udtryk i en øget bevidsthed omkring, at det kunne betale sig at lægge en god portion anstrengelser i arbejdet og sørge for, at tingene var "præcist" og "rigtigt" udført, netop fordi de skulle udstilles på museet. Det var altså ikke så meget det at kunne komme til orde, der optog børnene i dén aldersgruppe:

Pernille: "[...] Gør I jer mere umage, eller?"

Flere i kor: "Ja!"

Pernille: "Det synes I? Ja ... hvorfor tror I, I gør det?"

Ole: "Øh, fordi det skal jo ind på et museum, og der skal alle de der ting være sådan mere præcise end andre bare ..."

Mads: "Ja, man skal være mere præcis til at øh ... lave kunst ... i forhold til normale ting".

En samtale med Viola fra 4. klasse forløb således:

Viola: "[...] det er meget spændende! Fordi at normalt der er det jo os, bare os, der kigger på kunstnere. Men så får man jo selv muligheden for ligesom at ... lære sådan lidt mere hvordan det er at gøre det".

Pernille: "Ja. Og hvordan er det så? Selv at få lov til at være den, der laver kunst?"

Signe: Det er meget svært. Man skal jo gøre det pænt, så man skal sådan, ej, det der skal jeg lige have lavet om".

Også de yngste børn, der deltog i udstillingen, fandt det meningsfuldt at være med i Børnenes Udstilling, men ikke overraskende på baggrund af nogle helt andre parametre.

Det er sjovt at være med, fordi man selv må bestemme! Det var der enighed om i en skoleklasse, museet besøgte, mens der blev arbejdet på udstillingsprojektet.

Her kom det hurtigt til udtryk, at det var meningsfuldt for dem at være med i Børnenes Udstilling, ganske enkelt fordi de fik lov til selv at bestemme:

Pernille: "Kan I ikke lige prøve at sige et eller andet til mig om, hvordan det er at være barn og gå i 0. klasse og så skulle lave sådan noget her ind til et museum?"

Josefine: "Sjovt!"

Pernille: "Hvorfor er det sjovt?"

Josefine: "Fordi vi selv må bestemme!"

Pernille: "Ja! Er det vigtigt selv at må bestemme?"

Josefine: "Ja!"

Går det nu også an?

Læreren, der havde tilmeldt sin 4. klasse til Børnenes Udstilling, fortalte i et interview, at hun fra starten havde vægtet højt, at børnene fik plads til at eksperimentere med

og afprøve måder at udtrykke deres selvstændige idéer på. Selv indtog hun rollen som vejleder uden at blive styrende for, hvordan noget præcis skulle gøres eller se ud:

Lisa: "Nej, nej ... men jeg synes også, at undervisningen bliver jo ikke nødvendigvis bedre af, at man kan lægge nogle test-resultater ned i et eller andet dokument på en computer og så sige 'nu er vi nået i mål', altså det er jo dialogen og igen og igen dialogen mellem ungerne imellem, når de laver ... fedt at høre, når de diskuterer 'hvor stor skal den her være? og så skal den være knaldrød', 'nej! Blod er ikke helt rødt!' Nej, hvilken farve er blod? Det er sgu lige før, man har lyst til at stikke hul på sin finger for at se..."

Klassen havde som startskud til processen valgt et fælles tema for deres arbejde, nemlig "forladthed". Dette tema skulle hurtigt vise sig at bringe nogle ret ømtålelige og uhyggelige emner frem, bl.a. drab og selvmord, hvilket gav anledning til, at læreren måtte i tænkeboks for at overveje, hvorvidt det overhovedet var etisk og moralsk forsvarligt at præsentere lige netop sådanne emner på en udstilling

lavet af børn. Konklusionen blev, at det i denne kontekst ville have været lige så etisk og moralsk forkert at bremse børnene i at fortælle om noget af det, de tilsyneladende var nysgerrige på, og som de i forvejen møder i deres dagligdag bl.a. i kraft af computerspil og andre medier.

I 4. klasse var der godt gang i idégenereringen i en arbejdsgruppe, som også tydeligt bar præg af, at børnene indbyrdes diskuterede, hvordan de kunne realisere deres idéer. Børnene var kommet i tanker om, at de manglede at få styr på en bestemt lydkulisse til deres skulptur, nemlig "skyderlyde". Og hvordan får man så lige klaret den?

Lærke: "Men vi skal også have sådan en, øh sådan en skyderlyd"

Pernille: "Okay?"

Lærke: "Øh, fra knaldperler, men det har vi så glemt"

Anton: "Jeg kan også godt, for jeg skal på jagt på torsdag"

Noah: "Nå ja, så kan du jo bare filme den lyd"

Pernille: "Du skal på jagt på torsdag?"

Anton: "Ja"

Lasse: "Ellers kan vi tage hjem til mig, jeg har knaldperler"

En elevgruppes meget dystre skulptur satte gang i etiske overvejelser hos en lærer. Skulpturen slap dog gennem censuren og kunne således opleves på udstillingen. Her ses et par elever fra en anden skole, der taler med deres lærer om skulpturen.

En gennemgående ting ved børnenes værker er, at de ofte inddrager publikum aktivt. Her forsøger en gruppe børn at opklare et mysterium, hvor udfordringen består i at finde en person i en forladt by.

Tag de fordomsfri briller på

Uanset, om det var "fun-faktoren", selvbestemmelsen, talerøret, læringsmålskiven eller noget helt femte, der var i fokus, så har der unægteligt været to ens arbejdsprocesser ude blandt de mange børnehaver og skoler, der deltog i Børnenes Udstilling 2019. Ikke desto mindre bidrog også årets meget åbne tema som forventet til, at der i starten af februar kunne åbnes for en udstilling af mere mangfoldig karakter end nogensinde før. Både budskaber og udtryk

I forbindelse med åbningsfesten var der gode muligheder for at børnene også kunne udforske og fordybe sig i de værker andre skoler og børnehaver havde lavet.

var til at få øje på. En børnehave gjorde krav på at få legen tilbage, en væg fik bogstaveligt talt øjne og ører, en friskole gav informationsteknologien en løftet pegefinger, et selvmord blev sat i børnehøjde, og vi blev taget ved næsen af lækre Disneysilhuetter, der i virkeligheden bestod af sirligt velplaceret og bemalet skrald og dimsedut. Reaktionen på årets udstilling var selvsagt mange. Der var både grin, gråd, forargelse og begejstring, men vigtigst af alt blev der talt sammen, både på langs og på tværs af generationer, om meningen med galskaben. I Børnenes Udstilling skal der nemlig være plads til tale- og tænketid. Der skal være plads til at forfølge en idé eller en nysgerrighed, og der skal være nogen, der virkelig lytter. Derfor bad vi også formand for Kultur- og Fritidsudvalget ved Varde Kommune, Mads Sørensen (V), om at præsentere publikum for "de fordomsfri briller" i sin åbningstale ved ferniseringen. Det handler nemlig ikke bare om at se, det handler også i høj grad om hvordan, man ser. Med de fordomsfri briller får man ikke kun øje på de færdige værker, som i virkeligheden kun er

det næstvigtigste i Børnenes Udstilling. Man kommer også til at se alt det, der for længst er forbi, når udstillingen først er åben – nemlig det store procesarbejde, der er gået forud, og som har involveret en masse børn og unge. De har hver især bidraget med deres individuelle brændpunkter, som nu har skabt grobund for samtaler og diskussioner, der forhåbentligt opstår mellem udstillingens publikum. Man kommer altså hurtigt til at snyde sig selv for et kig ind i barndommens og ungdommens verdener, hvis man allerede ved dørtærsklen slår værkerne hen som simpel "børnekunst", der er ude af stand til at nå den voksne kunstscene til sokkeholderne. Børnenes Udstilling uddanner ikke nye udgaver af Picasso eller for den sags skyld Frello. Til gengæld slår udstillingen et slag for, at børn og unge i løbet af deres opvækst skal have mulighed for at opdage, hvor og hvordan de også kan udtrykke sig. Derfor må det først og fremmest være de voksnes ansvar at overbevise børnene om, at de rent faktisk er værd at lytte til!

Pernille Ø. Sørensen kan kontaktes på pos@vardemuseum.dk

Børnenes Udstilling åbnes hvert år med stor fest og underholdende indslag for alle de børn og unge, der bidrager, ligesom der også holdes offentlig fernisering om aftenen.

